

Реферат на тему: "Достоевський "Злочин і кара". "Я вбив себе, а не стару жінку""

Федір Достоевський

Достоевський "Злочин і кара"

"Я вбив себе, а не стару жінку"

"Злочин і кара" Ф. М. Достоевського належить до найбільш складних творів російської літератури. Достоевський описує страшну картину життя людей у Росії середини XIX ст.

У цей час багато хто почував себе розчарованим, загнаним та стиснутим власним безсиллям і безправ'ям. Автор створює книгу про збіднілих дворянах, "мешканців темних куточків". До нього ніхто не писав таких книг, та для Достоевського зміст роману був продиктований самою дійсністю.

Події, описані в романі, відбуваються в Петербурзі. Петербург Достоевського — місто, в якому неможливо жити: воно нелюдське. Це місто "вуличних дівчат", "трактирних постійних відвідувачів", які шукають у вині хвилине забуття від нудьги. Атмосфера Петербурга — атмосфера безвиходу і глухого кута. У романі багато вуличних сцен. Ось жінка з жовтим обличчям і запалими очима кидається у воду каналу. І чутні крики другої жінки: "До біса допилася, батюшки, до біса... Удавитися теж хотіла, з мотузки зняли." Ось один із сутінкових епізодів. Отримавши від Олени Іванівні гроші, Раскольников прямує до розпивочної, що міститься в якомусь підвалі. Гидка їжа, задуха "і все це до того просякнута винним запахом, що здається, від одного повітря можна за п'ять хвилин зробитися п'яним". Тут же звучать відчайдушні слова Мармеладова, вбитого гіркою біднотою і пияцтвом: "А якщо нема до кого, якщо піти більше нікуди?"

Простій людині в Петербурзі місця немає, тому вона занурюється у "сморід пивничок". Залишаючи шумні вулиці, автор веде нас у будинки, де живуть його герої.

На мить відкриваються двері в чуже життя, сповнене відчаю. Адже страшно жити не лише в "труні", яку винаймає Раскольников, але і в "потворному сараї" Соні, і в "прохолодному кутку", де мешкає Мармеладов, і в окремому номері, "задушливому і тісному", в якому проводить свою останню ніч перед самогубством Свидригайлов. Доля "маленьких" людей, які мешкають у таких квартирах — з вічними злиднями — страшна.

Письменник примушує нас зазирнути в один із "закутків" столиці — родину Мармеладових і йому відкривається безодня. "Мармеладов... кумедний, жалюгідний і потворний, цей обірванець з його чиновничою осанкою, блазень, зі своїм "ораторством" кабацьких завсідників". Та цей "забавник" — людина трагічної долі. Сповідуючись перед Раскольниковим, Мармеладов говорить: "Нема куди йти людині, а це ж треба". Сутність життєвої драми Мармеладова полягає в ясній свідомості, що нікуди йти, ні до

кого йти. Йому лишається одне — загинути, і він гине, і загибель його неминуча. Але в цьому і в стражданнях своїх близьких винний і сам Мармеладов. Він гостро усвідомлює свою провину: "А хіба серце у мене не болить від того, що я плазую в тузі?" Чи можна жаліти людину, яка вкрала останню копійку у своїх голодних дітей? Але Достоевський примушує нас жаліти негідного жалю, співчувати до негідного цього співчуття! Мармеладову, неможливо не співчувати, тому що він страждає, бо "він все це може відчувати". Він уміє любити і жертвувати, він лишився людиною. Та і не лише Мармеладов, а і багато "маленьких" людей у романі, придушені біднотою. Вони нещадно жертвують собою заради добробуту близьких. Соня Мармеладова заради сім'ї "продала" себе, але чим же краща доля сестри Раскольникової Дуні, яка заради брата і матері виходить за пана Лужина? Через весь роман проходять подібні сцени, що розкривають повсякденну трагічність життя народу.

Такий світ, у якому живуть герої Достоевського, світ "принижених і ображених", "тих, хто загинув і тих, хто буде гинути". Трагедія становища героїв Достоевського полягає не тільки в безвиході, але й в усвідомленні цього глухого кута: вони бачать, що їхня загибель близька й неминуча, і знаходяться в стані приречених на смерть.

Всім змістом роман Достоевського показує повну неможливість знайти будь-який вихід, якщо залишатись у цьому суспільстві, адже приймати його закони, жити в такому суспільстві людині неможливо!

Вперше роман "Злочин і кара" побачив світ 1886 року. Це роман про сучасну Росію, яка пережила епоху найглибших соціальних зрушень та моральних струсів, епоху "розладу", роман про сучасного героя, який ввібрав у себе усі страждання, болі та рани часу.

"Ввечері жаркого липневого дня, незадовго до заходу сонця, виходить колишній студент Родіон Раскольников". Так починався роман Достоевського. Із цього моменту без відпочинку, у палкій ненависті, маренні — метушиться вулицями Петербурга, зупиняється на мостах, над темними холодними водами каналу, заходить у брудні шинки герой Достоевського.

З перших сторінок роману ми дізнаємося про те, що Раскольников спокусився на якесь діло, яке є новим кроком, новим власним словом, місяць тому в нього народилася мрія, до здійснення якої він близький зараз.

А місяць тому, майже вмираючи від голоду, він змушений був закласти у старій лихварки перстень — подарунок сестри. Велику ненависть та відразу відчуває він до вередливої та нікчемної старої, яка висмоктує кров з бідних, отримує багатство за рахунок чужого горя, злиднів та пороку. "Дивна думка прокидалася у його голові, як з яйця курча". Раптом почута в трактирі розмова студента з офіцером про неї ж, "глупої, беззмістовної, нікчемної, злої, хворої старої, нікому не потрібної і, навпроти, усім шкідливої". Вона живе "сама не знаючи для чого", а молоді свіжі сили зникають "без усякої підтримки", "і це тисячами, і це усюди".

Півроку тому Раскольников написав статтю "Про злочин", де виклав свою теорію психологічного стану злочинців упродовж усього злочину. Він доводив, що цей стан

більш схожий на хворобу — потьмарення розуму, розлад волі, випадковість та нелогічність вчинків.

Ми майже нічого не знаємо про той довготривалий процес, про ту велику працю думки, в результаті якої розвинулася у свідомості Раскольникового його ідея, лише після вбивства розкривається ідея Раскольникового — у всій величчї й у всій жахливості.

У жахливому брудному трактирі, де п'яний шум, крик та регіт заповнюють повітря, слухає Раскольников жартівливу та трагічну розповідь Мармеладова про сімнадцятилітню дочку Соню, її подвиг, її жертву, про врятування нею родини. Але людина до всього звикає. Так і Мармеладов.

Негідна та людина, яка до всього звикає, все сприймає, всьому кориться. Ні, не негідник лише той, хто бунтує, руйнує, переступає. Ніяких перепонов немає для незвичайної, "неслухняної" людини.

"Ще один удар, ступінь до бунту — лист матері про Дунечку, сестру, яка "виходить на Голгофу", Дунечку, яка моральну свободу не віддасть за комфорт, заради власної вигоди.

Де ж вихід? Хіба можливо обійтися без жертв, чи потрібні вони? Лист матері. Тепер одними роздумами не допоможеш, треба щось зробити зараз і швидко. Треба на щось рішитися, хоч на що-небудь... "Або відмовитися від життя зовсім! — крикнув він раптом у запалі, — слухняно прийняти долю такою, якою вона є, раз і назавжди, і задушити у собі все, відмовившись від усілякого права діяти, жити і любити!" Але Раскольников хоче "діяти, жити і любити".

Зустріч Раскольникового з п'яною збезчещеною дівчинкою на Кінногвардейському бульварі теж виявилася доленосою. Вона теж жертва стихійних законів, жорстокої та непереборної необхідності, заспокійливо виправданої тими, хто змирився: "Кажуть, що так і потрібно. Такий відсоток, кажуть, повинен помирати кожного року... кудись... до чорта, так повинно бути, щоб інших освіжати і їм не заважати". І Сонечка, і Дунечка вже попали у цей "відсоток".

Вбивство старої потрібно Раскольникову для перевірки своєї здатності на злочин, а не для перевірки ідеї, яка як він міркував, незаперечна. Вирішивши вже видати себе, він каже сестрі: "Ніколи, ніколи я не був сильніше впевнений, ніж тепер!" І нарешті на каторзі, на свободі, піддає свою "ідею" нещадному моральному аналізу, він не в силі від неї відмовитися: ідея незаперечна, совість його спокійна. Свідомих, логічних заперечень своєї ідеї Раскольников не побачив до кінця. Він єднає об'єктивні особливості сучасного світу, впевнений у неможливості щось змінити: "Нескінченність людського страждання та розділеність світу на пригнічених та на тих, хто пригнічує, володарів та підлеглих, або, по Раскольникову на "пророків" та "тварей тремтячих".

Визнання своєї провини — це для Раскольникового визнання власної неспроможності та мізерності. Але ідея непорушна. Проте Достоевський вважає, що перемагає людський Раскольников, а ідея жорстокості терпить поразку.

Не зважаючи на тяжку темряву, зображену Достоевським у романі "Злочин та кара" картину людського буття, ми бачимо просвіт у темряві, ми віримо у моральну

силу, мужність і рішучість героя Достоевського знайти шлях та засоби істинного служіння людям — адже він залишився людиною і громадянином.